گوڵنارەکانی شوێنپێ
لە
باخچەکانی تاراوگەدا

بەشی پێنجەم

هەندرێن

15

هاوکات کە ئێستا نیگای تاراوگە لە سوێد بەدەم پیاسەی ناو دارستانەکەی نزیک ماڵەوە، دیمەنی شوێن پێیەکانی سەفەر بۆ کیژە هاورێیەکەم نمایش دەکا، رێچەکەکانی ناو دارستانەکەی ئێستا و رابەڵی یادەوەرییم لێکدەئاڵۆزکێن، یان لەناو یەکتردا بە ئاوێنە دەبنەوە و هەڵەتەمان دەکەن. لەوێش ماشێنەکە بە هانکە هانک بەناو دۆڵە قووڵەکاندا رێگا پێچاو پێچەکانی بەرەو شارۆچکەی دیانە، کۆلیژی سۆران رێیدەکرد. چیای کۆرەکیش، کە لە رۆژگاری سەددامدا بۆ زاڵبوون بەسەر ئەو دەڤەرە، گەورەترین هێزی سەربازی بەسەرەوە بوو. کە ماشێنەکە دەکەوتە ناو قوورگی دۆڵەکان و لووتکەی کۆرەکی لەبەرچاومان بزر دەکرد، دیمەنی رۆژگاری پێشمەرگایەتیم لە یادەوەریدا رۆشندەبۆوە، کە سەدان جار بێسڵەمینەوە ئێمەی پێشمەرگە بە بەردەمی سەرباز و دووربینەکانی سەر ئەو شاخە بەرزە هات و چۆمان دەکرد. جەمال پیرە بەدەم هاژوانی ماشێنەکەیەوە ئاماژەی بۆ ئەو دۆڵە چوار گۆشە و قووڵە دەکرد، کە بە خەرەند ناودەبردرێت. دیمەنی عاسێی ئەو دۆڵە و ماڵەکانی شاری رەواندوز، کە وەک پەلە هەوری کشومات بەرانبەر ئەوبەری گردەکانەوە پەرش ببوونەوە، نیگایە بەلەز رێکردووەکانی منییان لە سەر شوێنکاتی رابردوو پەلێکش کردم و لەسەر شوێنکاتی ئێستادا سێرەیانگرت. یەکەم جار بوو ئەو شارە ببینم، هەرچەندە لە ساڵی 1988 وەک پێشمەرگەیەک لەسەر چیای هەندرێن، کە رەواندوزی لە ئامێز کردووە، رووبەرووی سەخترین شەڕ ببوومەوە. لە ئێوارەیەکدا کە لەسەر چیای هەندرێنەوە بە نێوان دوو لوتکەدا بەرەو دۆڵی "گەروان" شۆڕدەبووینەوە، کە دوو رۆژبوو کیمیاباران کرابوو،"قەدەرێک" لەو تۆپە "نەمساوی"یەی قوتار کردم، کە لەسەر چیای حەسارۆستەوە بە بن گوێم تێپەڕی و چەند مەترێک لە پێشمدا تەقییەوە.

دۆڵی خەرەند، کە وەک رووبارێک لە سێبەرێکی بێ بن شاری رەواندوز شەقدەکا، کانی یادەوەری چەندان رووداوی مێژوویی سەیر و سەمەرەیە. کاک جەمال پیرە لە یادەوەری راپەڕینی 1991ی رووداوێک و دیمەنێکی دانسقەی دەچنییەوە و بە دەم گفتوگۆیەکانمانەوە زیاتر بەرەو رابردووی شوێن شۆڕدەبووینەوە. نیگایەکانم لە هەر رەوەزە شاخێکی دەوروبەری رەواندوز ساتمەی دەکرد، دەنگدانەوەی دەستڕێژی گوللە، شوێن پێی مەفرەزەی ساڵانی هەشتایەکانی پێشمەرگایەتی خۆم، رووخساری بە وەجی پاشای کورە، شێرە ژنێکی وەک فاتە رەش و ... بە یاد دەهاتەوە.

نیگایە جۆشداماوەکانم هێشتا لەناو ئەو دۆڵە و دیمەنی رەنگاورەنگی شاری رەواندوز بەجێمابوون، جەستەشم لەناو ماشێنەکەدا بەناو تەپ و تۆزی شەقامە خۆڵاوییەکانی شارۆچکەی دیانەدا تێدەپەڕی.

لەبەردەم دەروازەیەکی کراوەدا پێشمەرگەیەکی دەرگەوان هاتە پێشمان و کاک جەمال پیرەش ئامانجی هاتنەکەمانی بۆ شرۆڤە کرد. هەر لەسەرەتادا دیار بوو کاکی دەرگەوان، کە هەم پرسگەی سەرۆکی کۆلیژ ئەلوەند دزەیی بوو، هەمیش پاسەوان، تەقەی سەری دەهات لە شێواز و مەرجی ئەو ئەرکەی کە بە ملییان داهێنابوو. زوو داوای ناسنامەکەی لە من کرد، لێ کە پاسەپۆرتە سوێدییەکەی منی بینی، وێدەچوو نەخوێندەوار بوو، بەدەم جۆرە شپرزەییەکەوە، بێئەوەی سەیری بکات، دایەوە دەستم. تێمان گەیاند کە من لە سوێدەوە هاتوومەوە تا لێرە وانە بڵێمەوە. هاوکاتیش بەر لەوەی بێمە ئێرە،

دکتۆر ئەلوەند ئاگادارە. بە خێرا بەرەو لای سەرۆکی زانکۆ ڕۆیشت و زووش گەڕایەوە. منیش بەدوایدا بۆ لای جەنابی سەرۆک ڕۆیشتم.

کاتێک پاسەوان و کارمەندی پرسگەکەی دەرگای ژووری جەنابی ئەلوەند دزەیی کردەوە، هێشتا سڵاوەکەم لە زارمدا تەواو نەکردبوو، لە هیکڕا بەسەر کارمەندی ئیستیعلامەتەکەی نەڕاندی:

–ــ کورە ئەوە چییە هیناوتە ژۆریَ... کورە برۆنە دەریَ، زوو زوو. ئیوها دکتۆری زراعەی سەرۆکی کۆلیژی سۆران پێشوازی لێکردم!

هۆپێکم لە خۆم زانی. کارمەندەکە بە پەلەپروزێ پیلی گرتم و دەیویست بۆ دەرەوەم ببات. هاوارم لێکرد کە واز بێنە خۆ من دیل نیم. کەچی کاکی دکتۆر لە دەوری مێزەکەی، وەک مریشکێکی سەربڕاو، هەڵدەبەزی و دادەبەزی، بە شێوازێکی عەنتیکە، کە بە هی یەکێک لە ئەکتەرەکانی شانۆی عەلییە فەندی دەچوو. دکتۆر ڕۆڵی ئەو پیاوەی دەگێڕا، کەچۆن لەکاتی توورە بوون لە بەقالێک، یان کێشەی خێزان هاواریدەکرد، دەیگوت:

کورە تۆ لۆ وا بیَ ئاقری.... لۆ دێلی خەلک بە جانتاوە بێتە ژۆریَ... کورە ئەمن ئەوە ناناسم.... کورە ئەوە کا برادەری منە...

لە هیکڕا هەستم کرد ڕووبەڕووی ڕووداوێکی کۆمیدی، عەدەمی و تراژیدی بوومەتەوە. سەرەتا کە زانیم زۆر بێڕێزە و گویَ ناگریَ کە من بۆچی هاتووم، خەریک بوو بیدەمە بەر شەق و برۆم، یان یەکسەر ئەویَ بەجێبێڵم و بگەڕێمەوە. بەڵام زوو دانم بەخۆمدانا. گوتم با بزانم ئەو کابرایە کشتوکاڵییە تەواوکەری کامە پرۆژەی پەروەردەیە.

لەو دەمەدا بیرم بەوە مژول بوو، کە لە دەڤەری ئێمەدا مرۆڤ لە ئاستی خێزان و دەسەڵاتدا هەمیشە، یان کەسایەتی پێشێلدەکرێت، یانیش پێشێلکەری کەسایەتی خەڵکە. لە دواجاردا کاتێک مرۆڤی نائاگا دەبێتە خاوەن دەسەڵاتێک لە کۆمەڵگادا، بێئاگا هەمان ئاکار بەرهەمدێنێتەوە. ئاشکرایە ڕژێمی سەددام کاریگەرییەکی زۆری لەسەر دەروونی مرۆڤی کورد بەجێهێشتووە، دیاردەکانی ئەو کاریگەریەش لە شێوازی دەسەڵاتی ئەمڕۆی کوردیدا ڕەنگیداوەتەوە. کێشەی دکتۆر ئەلوەند ئەوە نەبوو، کە نەیدەزانی من بۆچی هاتوومە، بۆیە ئەو ڕەفتارەی لەگەڵ من کرد، بەڵکو ئەو ڕەفتارەی وی ڕەنگدانەوەی پاشخانی ئەو پەروەردە کۆمەڵایەتی و سیاسییەیە، کە لە پێشێلکردن و گرێی دەروونیدا، کۆدەبێتەوە. ئەویش وەک دەسەڵاتدارێک دەخوازێت هەمان پەروەردە بەرهەمبهێنێتەوە، کە خۆی لە منداڵییەوە خدووی پێگرتووە. ئەگینا ئەو باش دەیزانی من بۆچی هاتووم. چونکە دواتر ئەو ئاکارە لە دەربڕینەکانیدا زۆر عەیان بوو. بەڵام من هەوڵمدا بە سادەییەک ئەو ئاکارەی ئەو خاو بکەمەوە و بە هێمنی گوتم:

ــ ناوم هەندرێنە و لە سوێد هاتوومەتەوە. بە پێشنیاری سەرۆکی زانکۆ موحەمەد خۆشناو هاتوومەتە ئێرە و دوێنێ کاک شوان تەلەفۆنی بۆ کردی کە من دێم بۆ لات تاکو وەک مامۆستا لێرە کار بکەم. بە نەرمی ئەوەم بە بیر هێنایەوە، تاکوو ئەو فێیەی کە گرتوویەتی بەربیدات. بەڵام بێسوود بوو.

ــ کورە ئەو جانتایەی لیَ بستێنە... ئاخر ئەوە چییە بە جانتاوە هاتییە، بەشکە تیرۆریست بی... دکتۆری پەروەدەی کۆلیژی سۆران، کە بەدەم هاوار و نەڕە نەڕ و بنێشت جووینەوە، (نازانم بنێشتی کوردی بوو یان نە)، تفی لە دەمی دەردەپەڕی و لەسەر گوێنەگرتنی خۆی مسووڕ بوو.

کاک جەمال پیرە بەرەو ئەو ڕووداوە تراژیدیی/کۆمیدییە هات و ویستی سەرباز و کارمەندی ئیستیعلاماتەکەی دکتۆری زراعە لەوە دڵنیا بکاتەوە کە من تێرۆریست نیم. کابرای ئیستیعلاماتەکە هێندە شپرزە ببوو نەیدەزانی چۆن هەڵسوکەوت بکات.

سەربازەکە منی لە ژوورەکەی دکتۆر ئەلوەند دوور خستەوە و دەستیکرد بە پشکنینەوەی جانتایەکەم. دوای ئەوە جەنتایەکەم دایە جەمال و یەکسەر لە دکتۆر چوومە ژوورەوە. هەر لە یەکەم دیمانەیدا هەستم کرد ئەو کابرایە کەڵکی

گفتوگۆی نییە. دکتۆر، وەک ئەوەی تازە لەدەست کوشتن رزگار بووبێت، لە پشت مێزەکەیەوە دانیشتبوو. کەچی کە سڵاوم کرد دیسان لە جیاتی وەڵامدانەوە، لێم مۆڕ بۆوە، وەک ئەوەی پێم بڵێ دیسان هاتییەوە. دکتۆر بەسەر سەرییەوە، بە شێوەیەکی پەرت و بڵاو، رەسمی خاوخێزانەکەی بە دەوری رەسمێکی گەورەی مەلا موستەفا هەڵواسیبوون، ئەمەش ژیانی ئەوی بەرجەستە دەکردەوە. بەدەم رامانی ئەو وێنانەوە، شتێکی تازە نەبوو ئەگەر دائیرەکانی سەردەمی سەددامم بهێنابووایەوە یادم، بۆ ئەوەی خۆم هێور بکەمەوە، بیرم لەوە کردەوە، کە گریمان ئێرە کۆلیژە، دەبوو لەو ژوورەدا وێنەی حوزنی موکریانی، کە نموونەی درەوشانەوەی رۆشنبیریی ئەو دەڤەرەیە و هاوکاتیش حوسێن حوزنی موکریانی رەهەندی لێکگرێدانی پارچەکانی کوردستانی بەرجەستە دەکردەوە، هەڵبواسرێت. نیو سەدە بەر لە ئێستا حوزنی موکریانی وەک رۆناکبیرێکی خاوەن پرۆژەی رۆشنبیریی، لە موکریانەوە بۆ کوردستانی باکور و دواجار لە رەواندز کۆچە رۆشنگەرییەکەی بەرجەستەکردەوە، کە ئێستا دکتۆر میراتگریەتی! سەیرێکم کرد، کەچی وێڕای ئەو فتنەیەش، بەڵام لە بنێشت جووینەکەی نەکەوتبوو. لە دوورەوە، وەک ئەوەی تاوانبارێک بم و هاتووم بڕیاری دادگایم بۆ دەربکات، بە دەم و چاوێکی شێواو سەیری دەکردم و وێدەچووش لەبەر گەورەیی تاوانەکەم، نەزانێت چتۆ بڕیاریکم بۆ دەربکات.

ــ تۆ زۆر بێڕێزی. ئەوە کەی شێوازی سەرۆکی کۆلیژ و مرۆڤە. تۆ دکتۆری، بەڕاستی ئەو مامەڵەکردنەی تۆ زۆر نەخوێندەوارانەیە. کاکە تۆ دەبێ رێز فێر بیت و بزانی ئێشی تۆ چییە. بەدەم بارێکی زۆر بێئومێدانەوە ئەو قسانەم بە رووی کرد.

ــ کاکە تۆ نازانی ئاخر ئەمن ئەتو ناناسم. وەڵڵا کە ئەتوم دیت، تۆقیم تۆقی... ئاخر وامزانی تێرۆریستی... ئەتو تەماشای تەلەفزیۆنت نەکردیە، ئەو شێخ زانایە کوو خەرک بە چەقو سەردەبڕی. کورە وەڵڵا تۆقیم... تۆقیم.

کاک دکتۆر بە جوڵانەوەیەکی کۆمیدی ئەو قسانەی دەکرد و جار جاریش لە پشت مێزەکەیەوە دەم و چاوی دەخستە ناو دەستەکانی لە جلو بەرگم مۆڕ دەبۆوە. منیش جار جار نیگام دەکەوتە سەر ئەو پارچە تەنەکە سپییەی بەردەمی، کە بەخەتێکی رەشی درشت "دکتۆر ئەلوەند دزەیی" لەسەر نووسرابوو.

ــ گریمان من ئەگەر تیرۆریست بووام، یەکەم جار لەگەڵ هاتنە ژوورەوەم خۆم دەتەقاندەوە و ئێستا تۆم کوشتبوو. ئاخر تۆ سەرۆکی کۆلیژی پەروەردەی، ئەگەر هەتا ئێستا نەتتوانیبێت شێوازی نێوان خۆت و ئیستیعالاماتەکەت رێکبخەیت چۆن ئەو خوێندکارانە پەروەردە دەکەی. بەمجۆرە وەڵامم دایەوە، بۆ ئەوەی ئەو مامەڵە ناماقوولەی خۆی تێبگات و بەشکە لە ئایندەدا بتوانێت بیر لەوە بکاتەوە کە ئەگەر کەسێکی تری وەک من هاتە ئەو بارەگایە حیزبییە، یان سەربازگەیە، نەک کۆلیژە، تووشی ئەو بەزمە نەبێت.

ــ ئۆ هوو... کورە ئەتو نازانی ئەو خەڵکەی ئێرە کونە، ئەوانە منییان شێت کردیە... شێت. ئەتو باسی چ دەکەی لۆ من... بەخوای ئەوانە لە هیچ تێناگەن. کاکی دکتۆر کە بەو جۆرە خۆی نمایش دەکرد، وەک ئەوەی کەسێکی زانا بێت و بە هاتنی بۆ ناو ئەو خەڵکە، غەدرێکی گەورەی لێکرابێت. تۆ سەیر بکە مرۆڤ کە بە هەر هۆیەک بێت ناخی شێوا ئیتر هەموو پێوانەکان تێکەڵ دەکات و خۆی دەکاتە پێوەری راستی. بۆیە ئەلوەند دزەیی هەموو خەوشەکانی خۆی بە ملی خەڵکی ئەو شارە دادەبڕی کە گوایە هاتووە پەروەردەیان بکات.

ویستم بە دکتۆر ئەلوەند بڵێم، کە ئەو کارمەندە بەر لە هاتنی من بۆلات، خۆی هاتە کنت کە من هاتووم بۆ لای تۆ، کەواتە...

ــ کاکە عەفوم بکە کورە وەڵڵا نەمزانی ئەتو هاتی ببیە مامۆستا لای من... کورە تۆ نازانی کە ئەتوم دیت بەو ردێنە تەنک و جانتایە، هەر تۆقیم ... تۆقی... ئاخر ئەوە کەنگێ جلکی مامۆستایە ئەتو لەبەرتە... کورە ئاخر ئەو ئیستیعلاماتە هات گۆتی ئەوانە برادەرتن هاتینە بتبینن. ئەنگۆم دیت هەر نەمزانی کێن. دەی هەنووکە لە بیری خۆت ببەوە، ئەمە تازە بووینە برادەر... بە قورئان کە ئەتوم وا بینی هەر تۆقیم، گۆتم ئێستا خۆی دەتەقێنیتەوە. دکتۆر بەدەم ئەو قسانەوە، هەندێک جار پێدەکەنی و، هەندێک جاریش، کە تەماشای جلەکانمی دەکرد گرژ دەبوو و قسەکانی

دووباره دەکردەوە. هەندێک جار هەستم دەکرد، بێ پرۆڤەیەکی پێشوەخت، لە شانۆیەکی کۆمیدی رۆڵی گوێگر دەبینم. نیگایەکانم بەرەو گفتوگۆیەکانی ناو پۆلی ئەو زانکۆیەی کە لەگەڵ باشترین مامۆستا و خوێندکارەکان هەڵدەفڕی. ئەو رۆژەی کە لە ستۆکهۆڵم بە بۆنەی کۆتایی هاتنی خوێندنی ئەو ساڵە، لەگەڵ هاوپۆڵ و مامۆستایەکان لە گەڕەکی "سۆدەرماڵم"، لە باڕی "پلیکان" دانیشتبووین . نیگای یادەوەریم بەدەم گفتوگۆی من و ئەو مامۆستایە ژنە ناسکەی، کە بابەتی فەلسەفەی سیاسی دەگوتەوە رۆچوو بوو. لەو ئێوارەیەدا ئەو مامۆستایە بۆ ئەوەی خۆی لە چاوبڕکییەکانی من بدزێتەوە، ویستی لەوە دڵنیا بێتەوە کە من دەبێ بە فەرەنسیم خوێند بێت. کاتێک بە پێکەنینەوە پێم گوت کە من کوردم و نە پێشتر زانکۆم خوێندووە و نە زمانی فەرەنسیش دەزانم، مەیلەو حەپەسا، چونکە پێی وابوو بەر لە هاتنم بۆ سوێد زانکۆم بە فەرەنسی خوێند بێت. گوتم من 8 ساڵ زیاتر پێشمەرگە بووم و فەرەنسیس نازانم. بە بیستنی وشەی پێشمەرگە شلەژا، بەڵام بە خەندەیەک ویستی روخساری ئاسایی بنوێنێت. بۆ ئەوەی زیاتر گەمارۆی نیگایەکانی بدەم، باسی ئارتۆر رامبۆم دەکرد، چونکە وتارێکی ئەوم لەسەر رامبۆ و رێنیە شار خوێندبۆوە. ئەو مامۆستایە "سیسیلیا خۆهۆلم" لەو وتارەدا وەک دوو شاعیری شۆڕشگێڕ بەراوردیان دەکات. کاتێک بەدەم باسکردنی نامەکانی رامبۆوە دەدوا، منیش، بۆ ئەوەی نەهێڵم ئەو ئێوارەیە، وەک ماسییەک لە دەستم هەڵبخزێت، باسی وەرگێڕانی ئەو نامانەی رامبۆم بۆکرد، کە تازە وەک نامیلکەیەک چاپمکردبوو. "سیسیلیا" هیچ زانیاریەکی نە لەسەر نووسینی کوردی و نە مێژووی کورد هەبوو، بۆیە، لەو ئێوارەدا، بۆ ئەو ئامادەیی رامبۆ بە زمانی کوردی، شتێکی نوێ بوو. منیش نائاگایانە، وەک هەر کوردێک، چونکە هەستی نائامادیی کولتوورییمان هەیە لەسەر زەویدا، ئەو ناشارەزاییەی ئەوم بە هەند وەردەگرت و دەمویست ئاستی رۆشنبیریی کوردی بخەمە بان ئاستی رۆشنبیریی سوێدییەوە و لەوەشدا بوونی خۆم نمایشبکەم. "سیسیلیا" بەدەم بیرە خواردنەوە و لافاوی قسەکانی منەوە، سەرگێژتر دەبوو و باڕەکەش لەناو دوکەڵی جگەرە و زایەڵەی دەنگی مەیخۆر و مۆسیقایەکەوە تاریکتر دەبوو.

"ئەو ژنەی کە بۆ ئێوارەکە رووتدەبۆوە و بە چەنە چەنیش لەشی خۆی لەسەر کاتدا لە یاد دەچوو، ئاخۆ ئەوە سەرەتای بەخێرهاتنە یان کۆتایی تاراوگە؟" (سکندیناڤیا دوورگەیەکی تر لە بخوور)

خەیاڵی مرۆڤ لە کاتە دژوار و خەمینەکاندا هەمیشە بەرەو رووداو و شتە خۆشەکاندا هەڵدەفڕێت. بەدەم ئەو دەیمەنە چاوەڕوانەکراوە، هەستم دەکرد لێرەوە تاراوگە دەستپێدەکا و تەواوی ئەو ژیانەی کە لە سوێد بە تاراوگەم زانیبوو کاڵ دەبۆوە. بە سەفەری نیگایەکانم رانەدەگیشتم و دکتۆر ئەلوەند درەییش دەمنادەمێ، بۆ ئەوەی لە بوونی پەرتەوازەی خۆی دڵنیا بێت، قسە گوتراوەکانی خۆی جەغتدەکردەوە. کات وەک هەورێکی دڕدۆنگ و وێڵ لە زەینمدا خولی دەخوارد و باڵی نیگایەکانی تاراوگەی یادەوەریش، بە دوای شوێنپێی شوێنێکی سووتەمەرۆدا هەڵەتە دەبوو .

لە هیکرا هەر دەتگوت شوێنکاتی رابردوو دووبارە دەبێتەوە. نیگام بەرەو ئەو رووداوی ئەو دیمەنە تێهەڵدەچۆوە، کە لە سەروبەندی 11ی سێپتێمبەر، 2000، بە ئۆتۆبوس لە پارییسەوە بۆ شاری دۆڤەری ئینگلیستان دەگەڕامەوە، لە سنووری ئینگلیستانەوە، ئەو پۆلیسە ئینگلیزەی کە پاسپۆرتی موسافیرەکانی کۆنترۆڵدەکرد، منی بە تێرۆریست مەزەندە کرد. ئەو پۆلیسە وێڕای رەفتارە پۆلیسییەکەی، بەڵام دوای ئەوەی کە تێگەیشت من تێرۆریست نیم، دەرفەتی ئەوەی پێدام کە ریسوای بکەم و دوای لێبووردنیشی لێکردم، کەچی دکتۆری پەروەردەی ئاوەز "زراعی" خۆی وەک مافدار و لە هەڵەبەدەر دەبینی. بەهەمە حاڵ.

لە دووتۆی" To be or not to be: a terroristt" دیمەنەکانی ئەزمونی ئەو سەفەرەم نمایشکردووە.

لەو دەمەی کە دکتۆر ئەلوەند دزەیی چووە پێش دەرگایە ئاوەڵایەکەی و بە دەنگێکی بەرز داوای هێنانی دوو چایەی لە فەڕاشەکە دەکرد، منیش بە سەوڵێک لە ویستگەرایی دەمویست، لەناو شەپۆڵی خەیاڵاندنەکانی "پاشای کۆرە"ی میری سۆران و دیمەنە پرژاوەکانی ئەودیوی ئەم ژوورە بێ کات و یادەوەرییە "تاڵانکراوە"ی خۆم بووم، فەرامۆشییەک فەراهەم بکەم. ژنێکی خەمینی بە سالاچوو بە دەستە شپرزەکانییەوە دوو پیاڵەی چیایەی، کە نیوەی رژابووە ناو بن پیاڵەکان، لەسەر مێزە خوارەکەی بەردەمی دکتۆر ئەلوەند دزەیی دانا. دکتۆریش بەدەم قسەکردنەوە بە شێوەی فەرماندان، لە جیاتی سوپاس، سەیری ژنە فەڕاشەکەی دەکرد. هەستگەلێک وەک ئاوێکی گەرم، تنۆک تنۆک ناخی منیان دەچزاند. چاوەڕێی قسەیەک بووم لە دەمی ئەو ژنەوە، بۆ ئەوەی شوێنپێی ئاوەدانییەک بەم ژوورە ببەخشێت. خوێندکارەکان، بە جۆرێک لە شپرزەیی و خۆ خافڵاندن، هەروەک تەماشای شانۆیەکی بێزارکەر بکەن، لەبەردەمی ئەو ژوورەی کە هی دکتۆر ئەلوەند دزەیی بوو، کۆببوونەوە. زوو زووش کیژە جل رەشە باڵا شلک و سەر داپۆشراوەکان، بە نیگایە مێیەتییە هونەرییەکانیانەوە، بەر دەرگای ژوورەکەیان گەمارۆ دەدا و شەبەنگ ئاسا ئاوا دەبوون.

ئەلوەند دزەیی لەسەر کورسی پشت مێزەکەیەوە هەستا و لەسەر قەنەفە رەشەکەی بەرانبەر من دانیشت و گوتی:

__ ئەتو چت خیندییە. بە دەم بنێشتە جووین و جۆرە ناگرنگییەک رووی تێکردم.

__ مێژووی هزر، بە کەلۆری فەلسەفە و بەشێک لە تیۆری پەروەردە و .. چونکە لەو دانیشتنەدا خوێندنی من، بێجگە لە مانای سەر ئێشە، هیچ مانایەکی تری نەبوو. بۆیە بە کورتی وەڵامەکەم براندەوە.

__ پێشمەرگەی کێ بووی؟ دکتۆر بە جۆرێک لە گومانەوە ئەو پرسیارەی لێکردم.

__ حیزبی شیوعی. ئەو وەڵامەی بەهایەکی مێژووی نەبوو بۆ دکتۆر. بۆیە بێجگە لە سەیرکردنێکی مەیلەو وورووژاوی من و "ئەها"یەک، شتێکی تری نەگوت. بە هەستێکی بێهوودەوە بەردەوام بووم لەسەر گرنگیەتی گۆڕانی شێوازی پەروەردە و هاندانی ئەو نەوە نوێیەی شاری دیانە و ئەو دەڤەرەی، کە زۆرینەیان وەک پەنابەر لە ئێران گەورە بوونە. بەهای بە کوردی کردن و گۆڕانکاری مێتودی خوێندنی ئەو کۆلیژەم، بە بونیاتنانەوەی ماڵ و خێزانێکی کوردی دەچوواند. دکتۆر ئەلوەند بۆ ئەوەی شتێکی تر بخاتە سەر قسەکانی من، گوتی:

__ کاکە لۆ ئەمە پەروەردە و ئەو شتانە ناخوێنین، ئێمەش ئەوانەمان خیندییە... بەس ئەمن مامۆستایەکم دەوێ وا نەبێ. دەبی ریباتی لەبەر بی. تەلەبە وەک باوکێک ئیحترامی بگری. ئەوها نابی وەک تو. ئاخر ئەوە جلی مامۆستا کوو وا دەبی وەک ئەتو لەبەرتە؟ ئەمنیش دەزانم لە ئەوروپا تەلەبە لەبەرانبەر مامۆستا پێی لەسەر پێی دادەنێ و هەر مامۆستا بەهیچ نازانی... ئەمن لە جامیعەی هەولێر لەگەڵ رێبوار سیوەلی لە لێژنەی رۆشنبیریی بووین. ئەوانە دەناسم کە لە ئەوروپا هاتینەوە. خۆ هەر ئەتو لە ئەوروپات نەخیندییە... دەی هەنووکە ئەمە برادەرین... تەواو...

دکتۆر ئەلوەند دزەیی بەدەم هەڵچوون و داچوون و، هەندێ جاریش، بە جولە جولی دەستی و دەم و چاوییەوە پایە و کارایی خۆی نمایشدەکرد. زۆربەی قسەکانی دکتۆر دزەییم بەلایەوە ئاسایی بوو، تەنیا ئاماژە کردن بە لێژنەی "رۆشنبیریی" و رێبوار سیوەیلی نەبێت. کاک ئەلوەند، رەنگە وەک مرۆڤ، لە دەرەوەی ئەو ئەرکەی کە ئێستا هەیەتی وەک سەرۆکی کۆلیژ و بوونی لە "لێژنەی رۆشنبیریی"، کەسێکی زۆر دڵپاک و بێ وەی بێت. بەڵام، کە گوتی من لە زانکۆی سەلاحەدین لەگەڵ رێبوار سیوەلی لە "لێژنەی رۆشنبیریی" بووم، سەرسام بووم. چونکە تا ئەو دەمەی کە ئەوەم گوێ لێنەبوو، پێم وابوو رێبوار سیوەیلی هەموو کارێک بکات، بەڵام، لە خۆڕا، لەسەر حیسابی زانکۆ و رۆشنبیریی، ئامادە نەبێت لە لێژنەیەکی "رۆشنبیریی" لەمجۆرە و لەگەڵ دکتۆرێک کە لە زراعە دکتۆرای وەرگرتووە، کار بکات. دوای هەموو هەوڵێک بۆ تێگەیشتن لە ئەندام بوونی رێبوار سیوەیلی، کە بۆ خەڵکگەلێک نموونەی مامۆستای نووسەر و خاوەن مێتودی "زانستی"، "ئەکادیمی"، "کۆمەڵناسی" و لە ئەوروپاش، ئەوەی من لە خۆی بیستبووم، فەلسەفەی خوێندووە، نەک کۆمەڵناسی لەو "لێژنە رۆشنبیریی"ەی کە دواجار ئەو لێژنەیە دەبێت دینەمۆی ژیانی رۆشنبیریی زانکۆی سەلاحەدین بێت، بێجگە لە خزانە ناو کایە گەندەڵییەکان و...، بەهانەیەکی تری لۆژکیم بۆ نەدۆزرایەوە. بەهەمە حاڵ، لەوکاتەی لە

کۆمەڵگای ئێستای کوردییدا، بەدەم زەمەنی رمانی ئەو راستییانەی کە خوومان پێوەگرتبوو، بەهایە بەرێوەکانیش بۆ دەستەبەرکردنی بڕوایەک رازیمان ناکات. بۆیە ئەمڕۆ لە ئاستی هەڵسەنگاندنی رۆشنبیریی و ئەخلاقییەوە، هەرچی رۆناکبیرێک دەبینی بە رۆناکبیرێکی تر رازی نییە. هەر گروپە و خۆی بە غەدر لێکراو و خاوەن ماف و بێگوناح، بەرانبەر گروپێکی تر دەزانن. کەچی، بە دەرئاوێتەکردنی چەند نووسەری زۆر دەگمەن، لە بنەڕەتدا، هەر یەکە و لەو گروپانە گیرۆدەی هەمان ئاستەنگ و وابەستەی هەمان سەرچاوە ئەخلاقی و ماددین؛ هیچ جیاوازییەکی رۆشنبریی ئەخلاقی نین.

لەو دانیشتنە بێهوودەیەدا، ئەو دەرفەتەم نەبوو بە تێری رۆبچمە ناو ئەو مەزەندە لێکئاڵۆزکاوانەوە. قسەکان، نەک گفتوگۆیەکانی نێوان من و سەرۆکی کۆلیژی سۆران ئاراستەیان تێکەڵاو دەبوون و لە چاوەڕێکردنی سەرئەنجامێک بێئومێدتر دەبووم. چونکە دەمزانی قسەکان تەنیا قسەن، بۆیە زمانی قسەکردنەکان ئاراستەیان نەبوو. چونکە ئەو دەیویست دەسەڵاتی خۆی، وەک سەرۆکێکی رەها و بێخەوش، بۆ من بسەلمێنێت و منیش بە دەست هەڵەی هاتنم بۆ لای ئەو سەرگەردان بوو. لێرەوە، لەم دانیشتنە هەڵەیەدا، پیشاندانی شەهادەکەم و گەیشتن بە رێکەوتنێک لەسەر چۆنیەتی وەرگرتن، وەرنەگرتنم و... مانای نەمایەوە.

بۆ ئەوەی بۆ دواجار لە ناخە بێهوودەییەکەمەوە، هەوڵێکی تر، تاقیبکەمەوە، کە سەرەداوێک لەو ئاراستە لێکراچووانە بدۆزمەوە، گوتم:

__ کاکە تۆ بە هەڵە قسەکانم وەرمەگرە. دەکرێ وێنەی مامۆستا بگۆڕدرێت. خۆ مرۆڤ بە بۆینباخێک و چاکەت و پانتۆڵێکەوە، مانای توانادارى مامۆستایەک ناگەیەنێت. پاشان کاتێک لە ئەوروپادا، خوێندکارێک لەبەرانبەر مامۆستایەک قاچی لەسەر قاچ دابنێت، مانای بێڕێزی نییە. دەکرێ روانگە و تێگەیشتنی جودا هەبێت بۆ ئەخلاق و رێزگرتن. من ئەو بۆینباغەی وەک تۆ هەتە بە فلسێک ناکڕم. ئەگەر مامۆستایەک خاوەن تواناو مێتۆد بێت، دەتوانێت جۆرە رێزێکی تر لای خوێندکار و خەڵک بەرهەمبهێنێت. ئەو جلەی کە من لە بەرمدایە و تۆش بە لاتەوە عەنتیکەیە کە مامۆستا لەبەری بکات، زۆر لە جلەکانی تۆ جوانتر و بە نرخترن. من مامۆستا بوون و توانایی ئاوەز لە ئاستی جلوبەرگ نابینم. شێوازەکانی رێز هەمەڕەنگن. باشە ئەگەر بە قسەی تۆ بێت، ئەو بنێشت جووینەی تۆ کەی هی سەرۆکی کۆلیژێکە؟ تۆ بەرپرسی لە پەروەردە و فێرکردنی نەوەیەکی لاوی شێوێنراو لەلایەن رژێمی بەعس و ژیانی پەنابەری لە ئێرانێکی ئیسلام ... ئاخر خۆ من بۆ ژن هێنان نەهاتوومەتە ئێرە و لای تۆ... من لە سوێدەوە هەندێک زانیاری تازە فێر بوومە و دەخوازم پێشکەشی ئەو خوێندکارە لاوانە بکەم.

تۆ هەقت بە جل و ....

__ ژنت هێناوە؟ کاک دکتۆر ئەلوەند، بۆ ئەوەی ئەو پرسیارە گرنگە لەبیر نەکات، نەیهێشت خاڵێک بۆ دوا وەڵامەکانم دابنێم. بەڵام هەستمدەکرد ئەو ژن نەهێنانەی من، لای دکتۆر ئەلوەند دزەیی، مایەی رازینەبوون بێت، بۆیە بە دوو دڵییەوە گوتم بە داخەوە هێشتا بێژنم.

__ ئەوجا ئەمە ژن لۆ مامۆستایەکانیش دەهێنین. ژنێکیشت لۆ دێنم. لە دوای ئەو وەڵامەی کاک ئەلوەند دزەیی، هەستێکی تێکەڵاو لە خەنی خۆشی و تاسان دایگرتم. هاوکاتیش هەوڵمدا لە وەڵامەکەی ئەودا جۆرە دڵسافییەک، بەزەییەک بەرانبەر بەمن، باوکایەتییەک و ... ببینم.

دواجار لەوە دەچوو ئیتر ژیان قسەیەکی تری بۆ گوتن نەمابێت، بۆیە، تاکوو کاک جەمال پیرە بە چاوەڕوانی بێزار نەکەم و کاتیش چیتر پیر نەبێت، من ئاماژەم بە رۆیشتن کرد.

__ باشە، ئەوە بزانە خانوومان نییە لێرە لێ بژی! بەس لێرە جێگەی میوانمان هەیە، لۆخۆت وەرە چەند رۆژ لێرە بە. بزانە ئێرە و کۆلیژەکەمانت بە دڵە یان نە. ئەگەر بەدڵت بوو، ئەوە ئەمن "ئیختیبار"ت دەکەم. ئەوجا وەرت دەگرم... باشە. بەس هەنووکە ئەمە برادەرین... کورە وەڵڵا خەلەتم کرد... هەموو خەتای ئەو ئیستیعلاماتەی دەرێ بوو... ئاخر هاتیە دەرێ برادەرت هاتیە. ئێ ئەمنیش ئەتوم بینی، خوایە ئەوە ناناسم... کورە تۆقیم... تۆقی کە ئەتوم بەو جانتایە

دیت... گۆتم ئەوە تێرۆریستە. ئەو جەماحاتی شێخ زانایە دەزانی چ لەو خەڵکەیان کردیە... بەس گوێ مەدێ ها... ئەمە بووینە برادەر... وەرە نیوڕانێ لەگەر من نان بخۆ.... بابچین ئەگەر دەتەوێ تەماشای ژۆرەکان بکە. هەرچەند هەنوکە وەختی ئیمتەحانە. بەس وەرە بچین لۆخۆت تەمەشای کۆلیژ بکە. ... دکتۆر دەیویست بەو پێشنیاز و قسانە ناڕەحەتی من کەمبکاتەوە. ئەمەش بۆ من سادەییەکی تێدا بوو، کە بەلای منەوە، زۆر جار مرۆڤ خوێن شیرین دەکات. بۆیە لەگەڵی رۆیشتم و سەیری یەکێک لە پۆلەکانم کرد، کە سیمای رەقی کورسیی تەختە سڕاو و دیوارە داماوەکانی، لە پاشماوەی بێزاری قوتابییەکان دەچوون.

دکتۆر دیسان میوانداری نان خواردنی نیوەڕۆی کردم. بەڵام من برسیەتیم لە یاد نەمابوو. بەدەم خواحافیزییەوە ژمارەی تەلەفۆنەکی خۆی پێدام و بە جەغتکردنەوە گوتی تەلەفۆنم لۆ بکە، هەروا داوایدەکرد ئەو ناخۆشییەی کە روویدا لە یاد بکەم و لە هەنووکەوە من وەک برادەری ئەو بیناسم. "تەواو ئەمن و تۆ بووینە برادەر...".

"ئەوا ئەم ژوورە بۆ گومانکارەکەی سەر کورسی
جێد... دێڵم" (سکاندیناڤیا دوورگەیەکی تر...)

کاک جەمال پیرە لەگەڵمان وەستا بوو، لە من بێئومێتر دەینواند. سەربازەکە، کارمەندی ئیستیعلاماتەکەی دکتۆر ئەلوەند دزەیی بە شێوە گێژییەکەی خۆیەوە لە من و کاک جەمالی دەڕوانی، دەیویست قسەیەک بکات، لەوە نەدەچوو بیزانێ چییە. بەدەم بێدەنگییەوە کاک جەمال ماشێنە سورە تۆخ، یان رەنگ شەرابییەکەی بە گڕ خست و بۆ دواجار ماڵئاواییمان لە کۆلیژە نەگبەتەی سۆران دەکرد، بە دەم تریقانەوەی کێژە هاوڕێیەکەم، کە ئاکامی دوا تێدامانی سەرگوزەشتەکانی من بوو، تیشەکانی هەتاو بە نێو باڵای بەرز سەوزی درەختی دارستانەکەوە نیگای شێلوی منییان رۆشندەکردەوە. ژنێکیش کە بەدەم پیاسەوە، روو خۆشانە بە ئاوازێکی ناسک، وانەی رێزگرتنی بۆ سەگە لاسارەکەی باسدەکرد.

15

لە جامی ماشێنەکەوە شارۆچکەی دیانە دەتگوت دەریاچەیەکی وشکە و بەناو ئەو پێدەشتەدا پەرژ بۆتەوە. شەقامێکی بەرینی بێسەر و بەر ناوەندی بازاڕۆکەکەی شەقدەکرد و خانوو و دوکانە سادەکان هەژاری ژیانی هاووڵاتیانی ئەو شارەدێیەی نمایشدەکرد. جۆری شارەزایی جەمال پیرە لە رێگا و بانەکانی ئەو دەڤەرەدا، هونەری شارەزایی خەڵکی شاخنشینەکانی بە یاد دەهێنامەوە، کە وەک با بە رێچکەکانەوە بەسەر شاخدا هەڵدەزنێن. جەمال بە رووخساری نائومێدیی منەوە، بێدەنگ ماشێنەکەی لە کۆڵانەکاندا دەسووڕاندوە و هەندێ جاریش هەوڵیدەدا لەو بێزارییەی کە گەمارۆی دابووم، رزگارم بکات. لێ من لە خەمی "تاڵانکردن"ی یادەورەیی رابردووی خۆم نقووم ببووم.

"کێوەکانیش بە غوباری بیرەورەرییەکانی سەر شانیانەوە،
خۆیان بۆ رابوون ئامادە دەکەن و لێم دەڕوانن".

دوای بەسەر بردنی ژیانێک لە پێشمەرگایەتی و تەمەنێ لە وڵاتی بێگانان، ئێستا، کەسێکی وەک ئەلوەند دزەیی، کە لە سایەی قوربانی هەزاران هاووڵاتی ئەو نەوەی من گرنگترین جومگەی کۆمەڵگا بەڕێوە دەبات، کە زانکۆیە. ئەوەتا خەونی شوێن و پەرێشانی یادەوەرییەکانم "تاڵان" دەکات.

نیگایەکانم، وەک گێژەنی بایەکی گەمارۆدراو، بە دیار هەڵسوکەوتی هێستریانەی ئەلوەند دزەیی و بیرهاتنەوەکانی رۆژانی خوێندنی زانکۆ لە ستۆکهۆڵم، لە نیگایەکانم دەئاڵان و گنگڵیان دەدا. هەندێ جاریش رۆحم باڵندەیەک بوو، باڵە لێکترازاوەکانی پەرتەوازەی دەکرد، باڵێک بەرەو دارستان و دەریاچەکانی سوێد دەرۆیشت و باڵەکەی دیکەش بەرەو

لووتکەی ئەو شاخانەی، کە لە دوورەوە لەمدیو تەپ و تۆزی رۆژگارەوە لە شارۆچکەی دیانەیان دەڕوانی، بەدوای خۆیاندا پەلکێشیان دەکردم. نسێی دیوار و درەختەکان بە دەست هەڵاوی گەرمای نیوەڕۆوە، وەک هەراسانی جەستەم، هەڵدەبزرکان. کاتێک شەپۆلی ئەو خەیاڵ و بیرۆکانە لە رۆحمدا پەنگیان دەخواردەوە، وێنای ئەلوەند دزەییم وەک مرۆڤێکی ناکۆک دەهاتە بەرچاو: بە دیوێک، مرۆڤێکی پەروەردی نموونەی خێڵکی دڵساف و، بە دیوێکی تریش، مرۆڤێکی سادە، کە دەبێتە ئامرازی دەسەڵاتێک، کە دواجار دەیکاتە مرۆڤێکی سپڵە بەرانبەر سادەییەکانی خۆی و لە پەیڕەوکردنی دەسەڵاتە پێبەخشراوەکەی... شتێک لە وێنای ئەو جۆرە شێوازەی کە خێڵ لەکاتی دەسەڵاتدا بەرهەمی دەهێنێت...

ئەمڕۆ لە کوردستاندا بە هۆی رەواجی بازاڕی مشەخۆری، واسیتەکاری و وابەستەکاری، توێژێکی فرە لە بەناو نووسەرانی کورد، هەوڵدەدەن هۆکارە درێو و گاڵتەجاڕییەکانی ئەو واقیعەی کوردستان بە ملی کارمەند و بەڕێوەبەرەکانی فەرمانگە و دام و دەزگایەکاندا بشکێننەوە. بەو یارییەوە هەوڵدەدرێت، خەڵک بەوە فریوبدرێت، کە دەستەی سەرۆکایەتی ئەو دوو حوکمەتەی کوردستان هیچ تاوانێکی نییە. لێرەوە ئاگاییەک بەرهەمدەهێنرێت، کە پێدەگوترێت، "ئاگایی ساختە". شتێکی نوێ ناڵێین، گەر بڵێین، ئەوە بەرپرس و لایەنگرانی ئەو حیزبانەیە کە سەرتاپای فەرمانگە و دەزگایەکانی کوردستانیان داگیرکردووە. هاوکاتیش لە رێگای ساختە و فەرمانی حیزبەوە، زۆرینەی ئەوانەی کە فەرمانگە و دەزگایەکان بەڕێوە دەبەن بریتین لە: نەزان، دز، کۆنە جاش، لووسکە، مشەخۆر، بێئاگا و... هتد.

لە روانگەی ئەو راستییەوە، دەکرێ تێفکرین، کە ئەگەر لە کوردستاندا حیزب، نەک هەر بڕیاردەرە لە هەموو شتێک، بەڵکو کارگەیەکیشە لە دروستکردن و دانانی کارمەندەکانی لە هەموو فەرمانگە و دەزگایەکاندا، چۆن دەکرێت، ئەو شێوازە سووکەی کە تەواوی فەرمانگە و دەزگایە گرنگەکانی کوردستانی تەنیوەتەوە، تەنیا کەمتەرخەمی و تاوانەکان بخرێنە سەرشانی کارمەند و بەڕێوەبەرەکانیان؟ تۆ بڵێی دکتۆر ئەلوەند دزەیی، کە "زراعە"ی سەردەمی بەعسی خوێند بێت و ئەوەش ئاستی بێت کە من بینیم، شایەنی ئەوە بێت بکرێتە سەرۆکی کۆلیژێکی نوێ و نەوەیەکی سەرگەردان پەروەردە بکات؟ ئایا ئەگەر ئەلوەند دزەیی خۆی، یان دەسەڵاتدارێکی پارتی دیمۆکراتی کوردستان لەوێی دایئەمەزراندبێت و بۆ ئەبەد قایمی نەکردبێت، بەمجۆرە رەفتار دەکا؟ لێرەدا ناکرێ دەیان پرسیاریی وەڵام راشکاوی لەم چەشنانە ئاراستەی ئەو حیزب و نووسەرانەی بکەین، کە بەو بانگەشانە، وەک سەرچاوەیەک لە هێز، ئاگاییەکی ساختە بەرهەمدێنن. بەڵێ، من رەفتار و ئاستی زانینی دکتۆر ئەلوەند، وەک رەنگدانەوەیەک، بەرهەمێک لە پارتی دیمۆکراتی دەخوێنمەوە. من دڵنیام، ئەگەر پارتی، وەک حیزبێکی مەدەنی، هەڵگری پرۆژەیەکی نوێی ئاوەدانکردنەوە و بونیاتنانەوەی شارۆچکەی دیانە و کوردستان ؛ واتا خاوەنی پرۆژەیەکی رۆشنگەر و ویستێکی نەتەوایەتی بێت، هەرگیز، نەک هەر دکتۆرێکی وەک ئەلوەند دزەیی نەدەکردە سەرۆکی کۆلیژ، بەڵکو ئاستی تەواوی زانکۆی کوردییش هێندە ئیفلیج و گاڵتەجاڕ نەدەبوو. ئەوە دەسەڵاتە کە بە پرۆژە و ئامرازەکانی ئاست، رەوت، ژیان، ئاگایی و... هتد، هەڵدەوەشێنێتەوە و بونیاتدەنێتەوە، یان بە پێچەوانەوە، وێرانی دەکات. دەسەڵاتی بەعسیش، بەر لە هەموو کەس، بۆ کورد عەیانە. بەڵام ئەو ئاگاییە ساختەیەی کە ئاماژەمان پێکرد، بەرەو ئەو ئاقارەیە، کە ئەو دەسەڵاتە هەوڵدەدا، بەو جۆرە سەرۆک زانکۆ و بەڕێوەبەرەی فەرمانگا و دەزگایانە، پەرە بەو بونیاتە وێرانکراو، بە خێڵ وابەستە، بێئاگا و ... هتد بدات، دواجاریش بەو میکانیزمە رەوایەتی بە خۆی بدا و بەردەوام بێت لە فەرمانڕەوایی خۆی و بەرهەمهێنانەکانی ئەو نموونە دەسەڵاتەی کە لە سەرتاپای کەناڵەکانی ناو کۆمەڵگادا ئامادەیی هەیە.

بەدەم سەیرکردنی دیمەنە لێڵەکانی ئەو دۆڵەی کە ماشێنەکەمان پێچەکانی دەبڕی، ئەو راڤە ئازاردەرانە لە مێشکم هەڵدەقولان و بەرۆکیان بەرنەدەدام.

__ ئەو رەفتارەی ئەلوەند دزەیی لە دڵی خۆت مەگرە، دەبێ بەهاتنەوەی تۆ مەمنوون بن. بە رای من تۆ هەر مەگەڕێوە بۆ ئێرە، لێرە مرۆڤ نەبێتە بەشێک لەو پرۆسەیە، رۆژانە ئازار دەدرێ. تۆ دەبێت بزانی، ئاستی خوێندنی زانکۆ

له سوێد و کوردستان و ڕەفتاری مامۆستا لەگەڵ قوتابی، دوو دونیای جیاوازن... جەمال بە هەستێکی بێزار و بە دەنگێکی هێمنەوە، دەیویست لە خەیاڵ و ئاوێزان بوون بە هاتنەوە، بڕوام پێبێنێت و واقیعم بە یاد بێنێتەوە. جەمال هێشتا لە دەربڕینی ڕازەکانی بەردەوام بوو، لە هیکڕا نیگای بۆ پەیکەری تۆپخانەکەی " وەستا ڕەجەب" ڕاکێشام. بیرم لەوە کردەوە، کە وەستا ڕەجەب وەک تۆڵەکردنەوەیەک لەو قەدەری کە چاوێکی "میری سۆران"ی کوێرکرد، بە ویستگەرایی ئەو چاوەی کە نەیدەهێشت سروشتی ئەو شاخە دڵڕفێنانەی کە ڕەواندوزی لە ئامێزگرتووە و ئەو نیشانانەی کە دەیویست بە ڕێکی بیانپێکێت، کردە وزەی ئەقڵ و تۆپخانەی پێدروستکرد. ئەمڕۆش پاشماوەی ئەو پاشایە بەر لە سەدە و نیوێک پێش ئێستا، لە گۆڕەپانێکی بچووکدا ڕوو لە دۆڵە پان و بەرینەکەی ئەوبەری شاری ڕەواندوز کردووە. ئەو شارەی کە بەر لە سەدە و نیوێک خاوەن دەسەڵات و تۆپخانە بوو، کەچی ئەمڕۆ تەنیا ئەو پەیکەرەی بە میرات بۆ ماوەتەوە، کە دەبوو وەک ئەزموونێک و هێمایەک، سەرچاوەی هزرینی دەسەڵاتداری ئەمڕۆ بێت.

نیگایەکانم لە نێوان دیمەنی شەقامەکەی تەنیشت دارستانی گەڕەکی "سڤێدمیرە"ی ستۆکهۆلم و وێنای شاخ و دۆڵە لە ڕامان ڕۆچووەکانی دەوروبەری ڕەواندوزدا هەڵەتە دەبوون و یادەوەریش وەک سەراب قووتیدەدام.

جەمال پیرە لە ژێر کەپرێکی چۆل، کە هەواری مەی خواردنەوەی ئەو بوو لەگەڵ برادەرەکانی، بیرەکانی لەسەر مێزە خۆڵاوییەکە دانا و بە یادی دەمەقاڵێ دکتۆر ئەلوەند هەڵماندا. جۆگەلە ئاوەکەی بەردەممان، لەبەر هەتاوی گەرمدا، وەک نیگایە شەکەتەکانی ئێمە بەرەو قووڵایی دۆڵی ئایندەیەک، کە بیرکردنەوەی فەرامۆشی کردووە، شۆڕدەبۆوە. بڕوام نەدەکرد ئێرە هاوینەهەواری "جوندیان" بێت! من بۆ یەکەمجارم بوو، ئەو هەوارگە و شارۆچکانە ببینم. تا ئەو ڕۆژە لە وێنە و ناوی کچەکانەوە ئەو شوێنانەم لە خەیاڵدا بەرجەستە دەکردەوە. سەیرانگایەکی بێناز، کە ئەمەش بەردەوامیەک بوو لەو نەزانییەی کە ڕۆژ لە دوای ڕۆژ لە فەرمانگە و دەزگایەکانی کوردستانی "ئازاد" و "مەدەنی" بینیبووم.

پاش گفتوگۆی نێوان من و جەمال بەدەم خواردنەوە، بەرەو ئەو کانییە چووین، کە هاوینەهەواری جوندیان پێی دەنازێت. لە ناو سکی شاخێکەوە ئاوێکی تەزیو هەڵدەقوولا و عارەبەکان بە ڕەنگی جلەکانینانەوە، وەک مێگەلێکی تێنوو لە بەردەم ئەو کانییە تێکدەقژقژان و ئێمەش، وەک بیانییەک، دوای ئەو چایە ناخۆشەی، کە دوای نیو سەعات خاوەن چێشتخانە هێڕەکە بۆی هێناین، ئەوێمان بەجێمان هێشت. لەگەڵ دوورکەوتنەوە لە کانییەکە، بە گەرمای دوای نیوەڕۆ لە تۆقی سەرمەوە تا قووڕگم کەسیرە دەبوو. ماشێنەکە وەک ئەوەی لە خەونێکی گەمارۆدراودا هەڵاتبێت، بە ڕێگایە پێچاو پێچەکانی قەد شاخەکانەوە بەرەو گەلی عەلی بەگ هەڵدەگەڕا، ئێمەش لەناو گەرمی ناو ماشێنەکە بەناو بێدەنگیدا دەتواینەوە. کاتێک سەیرانگای گەلی عەلی بەگم بینی، حەزمدەکرد هەر لە پۆستکارتەکاندا ببیینم. لە چایخانەکە بەرانبەر تاڤگەکە دانیشتین و چایەی لیپتۆنەکەی گەلی عەلی بەگ هی ئەوە نەبوو لە خەوی دەست گەرما و سەر ئێشەی ئەلوەند دزەییم ڕزگارمان بکات. هات و چۆ و وێنەگرتنی عارەبەکان لەبەردەم ئەو تاڤگەیە و گێژی چایچییەکان لە کارەکەیاندا، لە دەردی ڕەفتاری دکتۆر ئەلوەند گرانتر بوو. پیاوێکی ڕەشتاڵە بە پەقرەجێکی هەنگوینەوە هاتە لامان و لەبەر عارەباندنی ئەو سەیرانگایانە، بە زمانێکی تێکەڵاو لە عارەبی و کرمانجییەکی نامۆ، بە سادەییەک لە هی دڵی مرۆڤە سروشت نشنینەکان، پەسندی هەنگوینەکەی خۆی بە گوێی ئێمەدا دەدا. کاتێک گوتم بۆ بە عارەبی قسە دەکەی، بەسەر خۆیدا شکایەوە، پاشان، وێڕای ئەوەی کە هەژارییەکەی وایلێکردبوو کە لە بادینانەوە بێت لێرە هەنگوینەکەی بە عارەبە گەڕیدەکان بفرۆشیت، هەستە کوردانەکەی بەوە جەغتکردەوە، کە چونکە من کوردم، هەرزانترم بداتێ. لەوکاتەی کە بەدەست گیرۆدەبوونی بیرهاتنەوەی ڕەفتاری ئەلوەند دزەیی و گەرمای ئەو شاخانە، بە بۆنی هەموو خواردنێک هێڵنجم دەهات، بەڵام بە خەیاڵی ئەوەی کە دڵی ئەو مرۆڤە لە خۆم سەرگەردانترە بدەمەوە، نیو کیلۆ هەنگوینم لێکڕی. هەنگوینێکی سروشتی کە بۆنی شەفای سروشتی خاکی کوردستانی لێدەهات. ئەو هەنگوینە بووە تێشووی نیگایە سەفەرکردووەکانم. بەڵێ، لێرە لە ماڵەکەم، کە پڕە لە بۆنی تاراوگەی یادەوەریی، ئەو هەنگوینە بۆ یەک هەفتە بەدیار

تیشکەکانی هەتاو بوو بە ئاوەدانی نانی بەیانیان و چێژێکی ئیرۆسی بۆ باڵەکانی ئەو نیگایانەی، کە لە نێوان دوو تاراوگەدا لە کۆچدایە.

بەڵی، لەو مەتبەخەی کە هەموو بەیانیان زوو هەتاوی تاراوگە بە نیگایە تازە شۆراوەکانی بەیانی باش لە یادەوەریەکانم دەکا، بەدەم خواردنی نانی بەیانییەوە باسی کێویەتی مێشەهەنگوین، کارامەیی گوندنشینەکانی کوردستان لە دەرهێنانی ئەو هەنگوینە لە ناخی درەختەکانی بنار شاخ، دیمەنی تاڤگەکەی گەل عەلی بەگ و داستانی کڕینی ئەو هەنگوینەی، کە لەسەر مێزەکەماندا چێژ و نازی بێگەردی خۆی جەغتدەکردەوە، بۆ کچە هاوڕییەکەم دەگێڕایەوە. داستانی تولانی هەنگوین، لە کۆچەکانی نیگای یادەوەری تاراوگەکانم بە لق پۆپتر بوو. ئەو هەنگوینەی، کە تاکە دیارییەک بوو بۆ ئیلیۆنۆرام هێنابوو، دوای خەوزڕانی شەوەکان بە دەست بە ئاگاهاتنەوە لە "تاراوگەی ماڵ"، بە سروتی حەرفەکانی هەنیەی تاراوگەی ماڵ، شوێن، بە دەم حیکایەتی دۆناودۆنی تاراوگەکانی بوونەوە، ڕۆشندەکردەوە.

دوای ڕۆیشتنی هەنگوینفرۆشەکە، شتێک نەمایەوە بمانخافڵێنێت. بەرەو ئەو ئاودەستە چووین، کە وەک ڕەبییەکی سەربازی لەسەر بەرزاییەکە دەیڕوانییە ئاوەدانییەکەی گەلی عەلی بەگ. لە پاڵ دیوار گەرمەکەی ئاودەستەکەدا، دوو منداڵی حەفت هەشت ساڵانە ڕاوەستا بوون، کە ڕەنگیان لە کەڤرێکی داغبووی بەر هەتاوەکە دەچوو. هەر کە گەیشتمە لایان داوای پێنج سەت دیناریان لێکردم. دوای ماوەیەکی زۆر لە چاوەڕوانی بەتاڵبوونی ئاودەستەکە، عارەبێک، کە دەتگوت لەوێ پرۆژەی دەستوور و برایەتی کورد و عارەب ئامادە دەکات، هاتە دەرەوە، بەدەم ڕێکخستنی جزشداشەکەیەوە بە عارەبی گلەیی لە نرخی گرانی میوانداری ئاوەدەستەکە، لەو منداڵانە دەکرد.

ئەگەر دوێنێ دەسەڵاتی سەددام ئەو سەیرانگایانەی کوردیان عارابانبدبێت، کەچی ئەمڕۆ بەمجۆرە ئامادەبوونی ئاپۆرەی عارەب لەو سەیرانگایانە و زاڵبوونی زمانی عارەبی، تەنیا مانای بەردەوامی ئەو سیستەمەی پێشوومان دەگەیەنێت. لەوەش زیاتر، ئەو سەیرانگایانە لە ئاکامی ئەو بە مزگەوتکردنەی کوردستان، هیچ سیمایەکی سەیرانگای نییە.

بە دەست ئاڵۆزی ئەو ئاگاییە خەمهێنەر و برکی گەرمای ئەو دۆڵە قووڵانەی، کە ماشێنەکەمان وەک مێروولە بەسەریاندا هەڵدەزنا و غلۆر دەبۆوە، هەستمدەکرد ناخم دەتوێتەوە و کەمێکی تر بەسەر سەرە مەرگی خەونێک، کە یادەوەری منی کردە حیکایەتێک، دەڕشێمەوە.

جەمال کە دەیزانی ڕێگایەک بۆ دەرچوون لەو تەنگژەیەی کە ئەمڕۆ گیرۆدەی کردین نەماوەتەوە، بۆیە نەواری گۆرانییەکانی دەگۆڕی و دەچۆوە ناو بێدەنگییە تێنووەکەی خۆیەوە. ئارەقە وەک مێروولە بە ژێر باڵەکانمەوە دەجەجمجمان و لە هیکڕا ماشێنەکە لەسەر پردەکەی سەیرانگای "بێخاڵ" ڕاوەستا. لەوێش عارەبەکان بە درێژایی لافاوی جۆگەلە کەف سپیی و ساردەکانەوە، کە لەهەناوی شاخە بەرزەکەوە هەڵدەقووڵان و لە وێنای تاڤگەیەک فەوارەیان دەکرد و بەدەم گێژەنەوە لە خوار پردە باریکەڵە دارینەکەدا، تێکەڵاوی یەکتر دەبوون. ژنە جل ڕەش و رووخسار داپۆشرا و پیاوە عەگال بەسەرەکان، وەک گاڕانە گامێشێکی میزگیراو، لەناو شەپۆڵی ئاوەکەدا چوقیبوون. بەشێکیشیان لەسەر ڕێچکە باریکەکانی ناو دوکان و ڕۆخی جۆگەلەکان بە گێژی وەستابوون. ئێمەش بە پاڵەپەستۆ خێرا بە ناویاندا، بەسەر پلیکانە بەردینەکانی ناو قەیسەریەکە کە ئاو لووسی کردبوون، سەرکەوتین. لە نزیک سەرچاوەی کانییەکەدا لەسەر ئەو بەردە تەختەی کە وەک سەکۆیەک دەیڕوانییە خوارەوە، دانیشتین.

بەدەم زیندە خەوێکەوە کە چاوەکانم کردەوە، ئیلۆنۆرەی هاوڕێم دەستی لەسەر ڕوومەتم دانا بوو. تیشکەکانی نارنجی کازیوە بە نێوان پەردەی پەنجەرەکەدا دەڕژانە ناو ژوورەکەمانەوە. بەدەم ئەو ژانە سەرەی، کە وەک بزمار لە چاوەکانمدا چەقیبوو، ئاراستەی شوێنکاتەکانیش لە خەونە هەراسانەکەمدا وێڵبببوون.